

KUN. JAN KOSMOWSKI, MIC

KUNIGAS KRISTUPAS ŠVIRMICKAS – SIBIRO TREMINIŲ SIELOVADININKAS

„Keturis dešimtmečius būdamas vienos didžiausių parapijų klebonas Sibire, regėjo maža laimės tarp savųjų, bet buvo jų nuolatinio nepritekiaus ir sunkaus vargo, daugelio karčių ašarų, o neretai ir dvejojimų liudytojas. Nuolat susidurdamas su nelaimė, niekada nebuvo abejingas stebėtojas. Atvirkščiai – jautė sunkią tremtinio gyvenimo kančią ir stengėsi pagal savo jėgas ir galimybes palengvinti kentėjimus, šalia materialinės pagalbos teikdamas dvasinę paramą drauge su tylia vilties kibirkštėle, kuri vienintelė tikrai ir gali apsaugoti žmones nuo dvejojimų ir visiškos nevilties“¹. Taip pakiliai apie kun. Kristupą Švirmicką*, praėjus šešeriems metams po jo mirties, rašė lenkų mokslininkas, Bažnyčiai ne itin palankus, tremtinys Benediktas Dybovskis (Dybowski). Žinodamas kun. Švirmicko didybę, gerumą ir teisumą, jautė pareigą atiduoti užtarnautą pagarbą ir išreikšti padėką už jo triušą.

Švirmickas gimė nuskurdusio bajoro šeimoje 1814 m. rugsėjo 8 d. Lietuvoje, Varnupių kaime². Tėvų namuose auklėtas religine ir patriotine dvasia, kas ir lėmė angažavimąsi tėvynės reikalams iki pat gyvenimo pabaigos. Pradžios mokyklą baigė Marijampolėje 1824 metais. Toliau mokslus ėjo išplėstos mokymo programos vienuolyno mokykloje, vadinamojoje „aukštojoje lotynų mokykloje“, kur mokyta, be kita ko, lotynų ir vokiečių kalbų³. Prasidėjus 1831 m. sukilimui prieš Rusiją, kartu su grupe

¹ *Kurier Lwowski*, 1900, Nr. 8, p. 91–92.

* Lenkų istoriografijoje paplitusi pavardės forma Szwerwicki. (*Red. past.*)

² Dauguma apie Švirmicką rašiusiųjų nurodo jį gimus 1812 m., o jo dalyvavimą sukilimo kovose apipina legenda apie Napoleono kovų su Rusija metais gimusį vaiką, išauklėtą pagal šių kovų tradiciją. Kadangi yra nemažai jo biografijos datų neatitikimų, šiame straipsnyje remiamasi paties Švirmicko pasaulietinei ir bažnytinei valdžiai rašytu *curriculum vitae*.

³ J. Totoraitis, *Marianie na Suwałczyźnie*, Stockbridge, 1966, p. 9; T. Wierzbowski, *Szkoły parafialne w Polsce i na Litwie za czasów KEN 1773–1794*, Kraków, 1921, p. 214–215.

savo bendramžių įstojo į tautinę kariuomenę. Kovėsi gen. J. Dvernickio (Dwernicki) vadovaujamame būryje, dukart buvo sužeistas mūšiuose prie Stočeko ir Nova Viesios. Slapstėsi bajorų dvaruose, galiausiai gydėsi Čartoriskių ligoninėje Pulavuose; jos kapelionas buvo marijonų vienuolis kun. Janas Dzievulskis (Dzievulski). Ligoje ir kančioje sutiko daugybę geranoriškų žmonių, kurie dėl jo rizikavo savo likimais ir gyvenimu, nes už pagalbą sukilėliams neretai buvo tremiama į Sibirą. Pasveikęs 1832 m. įstojo į Marijonų vienuoliją Marijampolės vienuolyne ir gavo Kristupo Marijos vardą. 1837 m. gruodžio 24 d. vyskupas Strašinskis (Straszyński) Seinuose jį išventino kunigu⁴. Iš prigimties jautrus žmonių skurdui ir kančioms, pasirengęs patarnauti labiausiai vargstantiems, susirūpino kurčėbyliais, kurių padėtis tais laikais buvo tragiška. Dažniausiai laikomi psichiniais ligoniais, jie buvo kitų nesuprantami, išjuokiami ir izoliuojami. Pirmąjį Kurčėbylių institutą Varšuvoje įsteigė pijoras kun. Jakubas Falkovskis (Falkowski). Norėdamas susipažinti su kurčėbylių gydymo metodais, prie jo prisijungė kun. Švirmickas. Išbuvęs ten beveik porą metų (1839–1841), grįžo į Marijampolę, kur prie vienuolyno įsteigtoje specialioje mokykloje pradėjo darbą su keletu kurčėbylių⁵. Tuo metu tai buvo didelė naujiena ir ypač sunkus tarnystės artimui būdas. Tolesnis šios institucijos likimas nėra žinomas.

1844 m. kun. Švirmickas išrenkamas Marijampolės vienuolyno vyresniuoju ir pamažu vis labiau įsitraukia į pasipriešinimo prieš Rusiją judėjimą bei konspiracinę veiklą⁶. Marijampolės vienuolyno vyresnysis ir keletas kitų marijonų ėmėsi nelegalios veiklos parūpinti patriotinės literatūros iš Prūsijos bei Prancūzijos ir tapo svarbiu patriotinio judėjimo Lietuvoje centru. Ši literatūra turėjo prisidėti prie „dvasios ir tikėjimo palaikymo tautoje“⁷. Pagal policijos pateiktus kaltinimus maždaug nuo 1842 m. kun. Švirmickas buvo labai įsitraukęs į uždraustos literatūros platinimą. Kaltintas uoliai rūpinęsis rasti lėšų spaudai ir literatūrai pirkti.

⁴ 1821–1847 m. šventimų aktai, *Lomžos vyskupijos archyvas* (toliau – ADŁ), f. 147.

⁵ W. Nowicki, *Ks. Jakub Falkowski, założyciel Instytutu Warszawskiego Głuchoniemych*, Warszawa, 1876, p. 24–25; žr.: Kun. K. Švirmicko 1885 m. asmens anketa, *Irkutsko srities valstybinis archyvas* (toliau – GAIO), f. 297, ap. 1, b. 109,

⁶ Ten pat.

⁷ D. Fajnhauz, *Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846–1848*, Warszawa, 1965, p. 93–94.

Carinė Tardymo komisija nustatė, kad jis buvo atsakingas už literatūros siuntimą per Nemuną į tuo metu Rusijos imperijos sudėtyje buvusią Lietuvą⁸. Dauguma uždraustos literatūros buvo laikoma vienuolyne, iš kur ji buvo išvežiojama po visą Lietuvą. Konspiracija buvo atskleista ir dauguma emisarų suimti. Marijampolės vienuolyne 1846 m. gruodžio 6/18 d. buvo suimti trys vienuoliai, tarp jų vienuolyno vyresnysis kun. Švirmickas⁹, ir atvežti į Varšuvos kalėjimą. Už pasipriešinimą ir nepripažinimą kaltu kun. Švirmickas buvo perduotas karo teismui, kuris jį 1850 m. rugpjūčio 16/28 d. nuteisė neterminuotai katorgai Sibire¹⁰. Kun. Švirmickas ir toliau nuosekliai laikėsi pasirinktos gynybos taktikos ir nepripažino esąs kaltas. Mogiliavo vyskupijos administratoriui jis rašė: „Mane apkaltino, kad per sieną su Prūsija gabenau į Lenkijos Karalystę knygas be valstybinės cenzūros leidimo; vežiau kartą kitą, tačiau jų ne tik neskaičiau, bet netgi nežinau, kokios tai buvo knygelės, o Komisija nusprendė ištremti mane į Sibirą“¹¹. Procesui pasibaigus Lauko auditoriatas nuosprendį Švirmickui sušvelnino – katorgą pakeitė tremtimi į Irkutsko guberniją policijos priežiūron, paliekant kunigu ir neatimant civilinių teisių. Nuosprendį vietininkas kunigaikštis Ivanas Paskievičius patvirtino 1851 m. kovo 23 d. ir po metų, 1852 m. kovo 23 d., kun. Švirmickas buvo iš Varšuvos ištremtas į Irkutską¹². Mogiliavo vyskupijos administratoriui jis rašė: „Atvykęs į Irkutską 1852 m. gegužės 14 d. buvau kun. Hacickio apgyvendintas parapijos namuose ir pagal išgales viskuo aprūpintas. Aš savo ruožtu už paslaugas, be karštų maldų Kūrėjui, atsidėkojau pagelbėdamas jam parapijos tarnystėje, nelaukdamas jokios apčiuopiamos nau-

⁸ Karo teismų aktai, *AGAD*, inw. 1, n. 19, cz. 7, l. 238, 241, 252.

⁹ *Baltarusijos centrinis istorijos archyvas* (toliau – *NGAB*), f. 1781, ap. 251, b. 151, l. 444–445.

¹⁰ Karo teismų aktai, *AGAD*, inw. 1, n. 19, cz. 7, l. 238, 241, 252.

¹¹ *GAIO*, f. 297, ap. 1, d. 24, l. 17.

¹² Duomenys apie teismo proceso eigą, chronologiją, kaip ir tremties laiką, labai įvairuoja (net iki kelerių metų). Šiame straipsnyje remiamasi kun. Švirmicko 1885 m. asmens anketa, kurioje jis rašė: „Lenkijos Karalystės vietininkui, Jerevano grafui Paskievičiui 1851 m. kovo 23 d. nuosprendį partvirtinus, buvau iš Varšuvos ištremtas gyventi į Irkutską“, *GAIO*, f. 297, ap. 1, b. 109. Plg.: Kun. Švirmicko 1855 m. spalio 13 d. laišką arkivyskui Ignotui Holovinskiui (Hołowiński): „buvau išsiųstas į Varšuvos citadelę, kur išbuvau beveik 6 metus, o 1852 m. iš citadelės buvau išvežtas į Irkutską ir perduotas vietos policijos priežiūron“, *GAIO*, f. 297, ap. 1, b. 24, l. 16.

dos, bet turėdamas norą pagal tarnystės pareigas padėti artimui dvasios reikaluose¹³.

Remiantis 1855 m. lapkričio 17/29 d. amnestijos įsaku, kun. Švirmickui leista grįžti į tėvynę. Tačiau parapijiečiams prašant savo valia sutiko pasilikti tremtinių kunigu. Laiške nežinomam adresatui rašė: „Galiausiai pakartoju, kad mano pastangų laikinai būti paliktam prie bažnyčios Irkutske neinspiravo ambicijos ar noras praturtėti, o tiktai supratimas, kad, eidamas tokias pareigas, galiu daugiau patarnauti nelaimingiems į Sibirą ištremtiems katalikams. Galbūt čia slypi laikinoji, o ne dieviškoji mintis, tačiau nuoširdžiai prisipažįstu, kad Apvaizdos mums skirtoje lemtyje būna tokių gaudžių akimirkų, taip liūdnei ir taip stipriai užgožiančių sielą ir širdį, kad jeigu ne Dievo malonė ir maldos jėga, tai būtų itin sunku tą naštą nešti“¹⁴.

Mogiliavo administratoriui 1856 m. liepos 18 d. rašytame laiške pranešė apie savo galutinį apsisprendimą likti Sibire: „Pirmiausia drįstu pareikšti ir didžiausią pagarbą, ir mano širdyje neblėstantį dėkingumą už Jo Šviesybės Garbingojo Mylistos dalyvavimą sprendžiant vargšo vienuolio reikalą. Jeigu tokia Dievo valia ir jeigu Jo Šviesybė Garbingasis Mylista mano esant reikalinga, kad likčiau Irkutsko bažnyčios kuratoriumi, tai kol man sveikata leidžia, tikiuosi, kad su Dievo malone ir ganytojišku palaiminimu galėsiu čia dirbti ir man patikėtas užduotis vykdyti“¹⁵. Kun. Švirmicko apsisprendimą likti Sibire geriausiai nusakė jo bičiulis tremtinys Dybovskis: „Turime pripažinti, kad tai buvo didelis jo pasišventimo aktas, nes nulėmė ne patriotizmo ar prisirišimo prie gimtųjų vietų stoka, bet karšta meilė tiems nelaimėliams, kurie grįžti į tėvynę neturėjo teisės, tad būtų turėję likti be religinės paguodos svetimame krašte“¹⁶.

Kun. Švirmickas buvo dvasininkas iš pašaukimo, turėjo jautrią ir atvirą širdį tremtinių poreikiams, taip pat džiaugėsi didžiule savų bei svetimų ir net paties generalgubernatoriaus Nikolajaus Muravjovo-Amūrskio pagarpa. Kun. Švirmickas gerai suprato, kas dėjosi daugumos tremtinių

¹³ GAIO, f. 297, ap. 1, b. 24, l. 15 v -16.

¹⁴ *Ibid.*, l. 13. Laiškas pavadintas „Mylimi broliai Kristuje“.

¹⁵ *Ibid.*, b. 21 (lapai nenumeruoti).

¹⁶ [B. Dybowski], *Pamiętnik Benedykta Dybowskiego od roku 1862 zacząwszy do roku 1878*, Lwów, 1930.

širdyse. Nebuvo tai „lengvi“ parapijiečiai. Vieni, palaužti nelaimės, plūdo Dievą ir žmones, kiti dėl materialinių nepriteklių darėsi abejingi tikėjimo reikalams, valstiečiai turėjo pretenzijų kunigams, kad įkalbėjo juos sukilti, žadėdami pergalę, o vietoj to sulaukė pralaimėjimo ir tremties. Kun. Švirmickas, kuris pats patyrė kalinio ir tremtinio dalį, suprato visus tuos skaudulius ir dvejojimus, gerbė kiekvieno pažiūras, kantriai palengva tirpdė priešišumą. Kai kurie tremtiniai įpuolė į depresiją, alkoholizmą, pasidavė demoralizacijai, kiti krovėsi turtus ir smaginosi. Kun. Švirmickas savo bičiuliui rašė: „Ką aš tau galėčiau apie Irkutską parašyti? Statosi, mūrijasi, plauna auksą, prekėms uždeda didžiulius procentus, linksminasi ir lėbauja, štai ir viskas“¹⁷.

1855 m. spalio 10 d. mirus Irkutsko klebonui, bernardinų vienuoliui kun. D. Hacickiui, parapijos komitetas nusprendė kreiptis į Irkutsko gubernatorių, kad skirtų kun. Švirmicką laikinuoju parapijos valdytoju. Jau spalio 13 d. gubernatorius patenkino prašymą, o spalio 17 d. kun. Švirmickas apie tai pranešė Mogiliavo arkivyskupijai ir konsistorijai¹⁸. Remiantis 1855 m. gruodžio 10 d. metropolito dekretu, buvo paskirtas nuolatinis Irkutsko klebonu ir Sibiro būrių karo kapelionu, o carinė valdžia 1856 m. liepos 26 d. dekretu tai patvirtino¹⁹. Jo pareigas griežtai apibrėžė iš generalgubernatoriaus kanceliarijos gaunamos direktyvos. Generalgubernatoriumi čia tuo metu buvo aukštos kultūros žmogus grafas Muravjovas-Amūrskis.

Be klebono pareigų Irkutske, kun. Švirmickas privalėjo kasmet lankyti tikinčiuosius, pabirusius po šią didžiausią pasaulio parapiją, o ypač karštai troško aplankyti teritorijas palei Amūrą, iki tol Bažnyčiai neprieinamas. Kunigo kelionės trasa buvo griežtai nustatyta ir apėmė tiktai didesnes katalikų gyvenamas vietas. Kelionių priemonės, sustojimo vietos ir finansavimas taip pat nurodyta. Kun. Švirmickas paprastai keliaudavo žiemą: pašto traktais, garlaiviais, valtimis, arkliais, šiaurės elniais, jaučiais, slidėmis, šunų

¹⁷ Kun. Švirmicko 1879 m. rugpjūčio 3 d. laiškas, *Biblioteka Jagiellońska* (toliau – BJ), rkps 11/67.

¹⁸ Kun. Švirmicko 1879 m. spalio 17 d. raštas Mogiliavo arkivyskupui, *GAIO*, f. 287, ap. 1, b. 21, l. 11.

¹⁹ „Irkutske pristatytas Rytų Sibiro vietos vyriausiosios valdybos, Mogiliavo vyskupijos administratoriui leidus, einu Irkutsko klebono ir karo kapeliono pareigas nuo 1855 m. gruodžio 10 d. Bažnytinės ir pasaulietinės valdžios į tas pareigas patvirtintas 1856 m. liepos 26 d.“, žr.: Kun. Švirmicko asmens anketa, *GAIO*, f. 287, ap. 1, b. 109.

kinkiniais²⁰. Kelionės buvo be galo varginančios, bet misionieriui jos teikė didžiulį džiaugsmą. Kiekvienais metais kun. Švirnickas aplankydavo savo parapijiečius, pasiekdavo atokiausius laukinių apylinkių užkampius. Dažnai pasukdavo į šalį nuo kelio paguosti net vieną užmirštą varguolį, bet tai darydavo savo sąskaita, nebent pašto stotyje sutikdavo kokį geradarį ir pasiturintį žmogų, kuris padengdavo jo kelionės, maitinimosi ir nakvynės išlaidas. Dybovskis, gerai pažinojęs Sibiro realijas, rašo, kad „kiekvienas jo parapijietis su ilgesiu ir karštligišku nekantrumu laukdavo pavasarij pasirodančio angelo guodėjo klebono asmenyje, mokėjusio atgaivinti bei sustiprinti kiekvieną sopančią širdį ir įkvėpti tikėjimą geresne ateitimi“²¹. Apie alinančias jo sielovadines keliones išliko daugybė liudijimų, nes grįžęs visada pateikdavo ataskaitą dvasinei valdžiai Mogiliave. Didžiulį džiaugsmą jam suteikė gautas leidimas atlikti sielovadinę kelionę į Amūro kraštus, kuriuos Rusija atėmė iš Kinijos. Buvo ten daugybė tremtinių iš Lenkijos, kurių joks kunigas iki tol nebuvo aplankęs. Savo džiaugsmu dalijosi su kunigu Juzefu Renieru (Renier) iš Zakariškių: „Galiausiai išsipildė mano troškimai. Garbusis grafas Muravjovas- Amūrskis leido man vykti į kelionę teikti sielovadinių paslaugų katalikams, jau nuo seno gyvenantiems Amūro provincijose, taip pat per pastaruosius trejetą metų nuolat iš Europos atkeliamiems tremtiniams (Aiguno sutartis buvo pasirašyta 1858 m.). Visapusiškos pagarbos, pagyrų ir dėkingumo vertas mūsų grafas sutiko, kad Dievui leidus galėsiu vykti. Į Irkutską grįšiu šių metų gruodį. Šiame kelių tūkstančių varstų plote galėsiu katalikus paguosti ir tikėjime sustiprinti. O, koks laimingas būsiu šioje kelionėje. Pirmąkart katalikų kunigo balsas sklis iki tol buvusiose nepasiekiamose žemėse. Pirmąkart nuo pasaulio išgelbėjimo Dievo Sūnaus nekruvinoji auka šiuose kraštuose bus aukojama“²². Tą didžiąją misijų kelionę po Rusijos Tolimuosius Rytus keliavo nuo 1859 m. kovo iki 1860 m. sausio vidurio. Aplankė apie 350 tremtinių katalikų.

Daugumai katalikų kunigo atvykimas ir šventos Mišios, pirmąkart po daugelio metų aukojamos, kaip atrodė tarsi paties Dievo užmirštame

²⁰ Dokumentai apie kun. Švirnicko pastoracines keliones. Pateikiami duomenys apie pažymėtas trasas, sustojimai, kelionės priemonės ir kt. Byloje yra dokumentai, apimantys 1857 01 07–1860 3 09 laikotarpį, *GAIO*, f. 297, ap. 1, b. 23.

²¹ *Kurier Lwowski*, 1900, Nr. 8, p. 92.

²² Kun. Švirnicko 1859 m. kovo 16 d. laiškas kun. J. Renier, *Pamiętnik Religijno-Moralny*, t. IV, 1859.

Sibiro užkampyje, buvo neeilinis įvykis, galimybė geriau patikrinti savo sąžinę Dievo, tėvynės ir artimųjų atžvilgiu, galimybė atsitokėti iš alkoholio bei atsinaujinti tikėjime. Kun. Švirmickas tuomet įveikė tūkstančius kilometrų, aukojo šv. Mišias, krikštijo, klausė išpažinčių, mokė, teikė Santuokos sakramentą, šventino kapus, guodė ir stiprino. Bičiulių prašomas tą savo ilgiausią ir sunkiausią, bet daugiausia dvasinio pasitenkinimo teikusią misijų kelionę aprašė vaizdingame reportaže ir įteikė spaudai. Buvo aprašyti jaudinantys susitikimai: „Meldžiantis ir giedant iš tikro ne vieno akys pasruvo ašaromis, nes, užplūdus atsiminimams apie gimtus kraštus, liūdna ir graudu širdyje darėsi, kad esame nuo jų, nuo tėvynės taip atskirti. Vienas Dievas težino, ar kada nors sulauksime galimybės gyventi gimtojoje žemėje, bent kaulelius joje palaidoti“. Vėliau kitoje savo kelionėje Sibire taip pat sutiko keletą kraštiečių ir rašė: „Pagalvojus, kad šiame žemės lopinėlyje tikriausiai pirmąkart buvo aukojama nekruvinoji Dievo Sūnaus auka ir kad mane, nevertąjį, Dievas pasirinko pirmuoju, kuris atnešė į tas vietas paguodą katalikams, ir mano ašaros maišėsi kartu su mano penitentų ašaromis. Gailesčio ir atgailos ašaros už nuodėmes ir nepakankamą mano pasišventimą Dievui ir broliams“²³.

Kun. Švirmickas – tai nepaprasto gerumo, pasišventimo, nuolankumo žmogus. Savo laiškus pasirašinėjo *humilibus servus*. Pats apie save sakydavo: „aš vargšas kunigėlis“²⁴. Vargšas ne materialine prasme. Kuklus, pasiaukojantis, netrokštantis garbės, paaukštinimų. Pasak liudytojų, darė daug gera vengdamas bet kokio pagarsinimo. Laiške M. Dubieckiui pateikė gražų evangelinio uolumo pavyzdį: „Dieve, apsaugok mane nuo baisios paaukštinimų pareigos. Aš prastuolis ir nusidėjėlis. Šiandien pakrikštijau 6 vaikus. Norėčiau ir toliau guosti visus, varginamus taigos, Sibiro, atkirtimo nuo pasaulio“. F. Zienkevičiaus (Zienkiewicz) laiške skaitome: „Ne vienas senolis ar nevykėlis randa prieglobstį klebonijoje, o ne vienas, ką tik atvykęs – ir laikiną nakvynę“²⁵. Po amnestijos 1857 m. daugelis ištremtųjų

²³ K. Szwerwicki, Wyjątki z dziennika podróży [...] odbytej w krajach amurskich i Guberni Irkuckiej w dniach 26.III.1859 do 25.I.1860, *Pamiętnik Religijno-Moralny*, t. VII, 1861 m., p. 161–189, 281–300, 397–421, 504–531, 643–655.

²⁴ Kun. K. Švirmicko 1879 m. liepos 8 d. laiškas J. I. Kraševskiui iš Irkutsko, BJ, rkps, 6536/IV, l. 387–388

²⁵ F. Zienkevičiaus 1868 m. rugsėjo 10/22 d. laiškas P. Puslovskai (Pusłowska) iš Irkutsko, *Ossolineum*, sign. 13323/II.

gavo leidimą grįžti į gimtinę ar išvykti iš Sibiro į kitas vietas. Tačiau dauguma jų negalėjo tuo pasinaudoti dėl daugelio priežasčių: skurdo ir lėšų kelionei stygiaus; kai kurie neturėjo kur ir pas ką grįžti, nes jų žemės buvo konfiskuotos; kai kurie buvo labai nuvarginti amžiaus ir ligų.

Tėvas Švirmickas juos užtarė, rašė karštus pagalbos prašymus. Antai laiške, adresuotame „geriausiajai ir brangiausiajai poniai generolienei“ (tikriausiai Marijai Jušnievskaiai (Juszniewska)) prašo finansinės paramos tiems, kurie patys negali savim pasirūpinti. Jo laiškei – tai Jeremijaus aimanos, kupini sielvarto ir šauksmo į neįtakojamus kraštiečius. Rašo: „Ponia generoliene, juk mes čia visi pliki kaip turkų šventieji, o vis dėlto, ribodami savo būtiniausias poreikius, padedame suparalyžiuotam nelaimėliui. O šis lozorius juk turi turtingą brolių“. Kun. Švirmickas karštai prašo tarpininkauti ir sudinti broliui sąžinę. Nes jeigu „ne geranoriški bičiuliai, seniai jo sąžinę slėgtų brolio mirtis“²⁶.

Kun. Švirmickas buvo gerbiamas žmogus: „mielai jam lenkėsi lenkai ir rusai, budizmą išpažįstantys buriatai, taip pat ir žydai, kiekvienam iš jų priklauso mūsų klebonas“. Savo padėtimi nesididžiavo, tačiau – bent jau vieną kartą – ja pasinaudojo, prašydamas išvaduoti Juzefatą Ohryzką, itin griežtai saugomą kalinį, laikytą visiškai izoliuotą, pasibaisėtinomis sąlygomis, kreipdamasis su prašymu į generalgubernatorių Siemielnikovą. Rapolas Kalinauskas, kuriam Švirmickas buvo šią paslaptį patikėjęs, rašo, kad generolas iš pradžių „baisiai įsiuto ir išdėjo Ohryzką paskutiniaisiais žodžiais“. Tačiau, pasak Kalinausko, „netrukus išgirdome, kas Ohryskas paleistas iš bausės Viliuisko kalėjimo“²⁷. Kun. Švirmickas tvirtino, kad dėl globos ir sielovadinio darbo stokos tremtiniai po keliolikos metų prarado katalikybę ir lenkiškumą. Išsklaidyti po Sibirą jie gyveno be Krikšto, Santuokos, Išpažinties, mirštančiųjų sakramentų. Iš pradžių jiems tai buvo didelis šokas, vėliau jie ėmė žiūrėti į tai abejingai ir pamažėl prarasdavo savo tautiškumą. Norėdamas juos išgelbėti, kun. Švirmickas ne kartą kreipėsi į metropolitą dėl koplyčių statymo Sibire. Taip pat prašė atsiųsti į Irkutską vikarą ir parūpinti jam atlyginimą. Prašė stropiau atrinkti į Sibirą siunčiamus dvasininkus: „Nes atvykę kai kurie dvasininkai nemato reikalo garbinti Dievą ir gelbėti sielas, bet labiau linksta kliautis laisvojo

²⁶ Kun. Švirmicko 1857 m. balandžio 15 d. laiškas poniai generolienei, *Kunigų Rezurekcionistų archyvas Romoje*, rkps. 44853,

²⁷ R. Kalinowski, *Wspomnienia 1835–1877*, oprac. R. Bender, Lublin, 1965, p. 45–46.

luomo (laisvės) teisėmis ir pasitraukia iš akylos tikrosios dvasinės vadybės priežiūros²⁸.

Kun. Švirmickui atvykus į Irkutską, toje parapijoje buvo 9 kunigai tremtiniai, iš jų 6 vienuoliai ir 3 dieceziniai kunigai. Visi iki tremties ėjo svarbias bažnytines pareigas. Šių kunigų padėtis buvo katastrofiška, kai kurie jų neturėjo net brevijoriaus. Pasak klebono Hacickio, „jie save laiko – ir iš tikro taip yra – labai nelaimingais ir užmirštais. Kad išgyventų, turi sunkiai dieną, o kai kada ir naktį dirbti už menką duonos gabalėlį, nes, visą tiesą išpažįstant Jūsų ganytojiškai malonybei, turiu sąžiningai pasakyti, kad jų padėtis materialiniu požiūriu yra apverktina“²⁹. Matydamas likimo brolius tokioje sunkioje materialinėje ir psichologinėje padėtyje, kun. Švirmickas juos rėmė įvairiais būdais. Jam gyvenant Irkutske, klebonijoje nuolat apsidodavo kunigai tremtiniai. Juo labiau kad aplinka ir situacija buvo palanki dvasininkų demoralizacijai. Tai kun. Švirmickas puikiai žinojo ir rašė: „Atvykusieji neretai užmiršta tikslą, kurio link turėtų eiti. Greitai jų širdis ir protus pagrobia gobšumas, alkoholizmas, palaidi papročiai ir jie kelia ganomųjų pasipiktinimą ir visuotinę panieką“³⁰. Tremtinys F. Zienkievičius (Zienkiewicz) 1868 m. rašytame laiške nurodo, kad Irkutske „mūsų bažnytėlė yra (...), prie jos nūnai yra du kunigai, abu buvę tremtiniai. Klebonas kun. Švirmickas savo lėšomis išlaiko kitą, nukaršusį senį kun. T. Pavlovskį (Pawłowski)“³¹. Kun. Švirmickas 1877 m. rašė savo bičiuliui Dubieckiui (Dubiecki): „Šiuo metu pas mane klebonijoje gyvena vienas kunigas iš Tunkos. Labai padorus dvasininkas“³². Kun. Švirmickas savo veikloje stengėsi palengvinti kančias, kiekvieną sutikti atvira širdimi, įskiepyti žmonėms artimo meilės poreikį, visada žmoguje gerbti žmogų, nepaisant jo religijos ir politinių įsitikinimų. Tokią nuomonę apie jį išsakė Sibiro tremtinio sūnus, Irkutske gimęs Viktoras Toločko: „Nepaisant tikėjimų skirtumo, Kalinauskas ir Hofmeisteris (protestantas) nuoširdžiai bičiuliausi ir abu puoselėjo didžią pagarbą Irkutsko klebonui kunigui Švirmickui. Kartą Hofmeisteris savo laišką Švirmickui baigė žodžiais: „O

²⁸ GAIO, f. 297, ap. 1, b. 21, l. 6.

²⁹ GAIO, f. 297, ap. 1, b. 11, l. 52.

³⁰ M. Janik, *Dzieje Polaków na Syberii*, Kraków, 1928, p. 237.

³¹ *Ossolineum*, Rkps 13323/II.

³² *BJ*, Rkps 11/62.

dabar leisk mano heretiškoms lūpoms pabučiuoti tavo katalikišką ranką“. Ir toliau Toločko plėtoja savo gražius apmąstymus: „Šis kuklus žmogus, Irkutsko klebonas, kurio parapija buvo didesnė už didelę valstybę, galima sakyti, buvo šventasis. Jeigu pasitaiko šventų žmonių, – kuo beatodairiškai tikiu, – tai kun. Švirmickas į tą skaičių neabejotinai įėjo. Jam gyvam esant gerbė jį tremtiniai ir katalikai, gerbė kitatikiai, stačiatikiai ir kiti, kurių atmintyje jis dar yra išlikęs“³³. Šio straipsnio autoriui nuvykus į Irkutską ir kalbantis su jo gyventojais, senųjų tremtinių palikuonimis, teko tuo pačiam įsitikinti.

Dar vienas jo tėviško rūpinimosi vargšais kunigais pavyzdys yra kun. Švirmicko 1857 m. arkivyskupui Vaclovui Žilinskui parašytas ugingas laiškas dviejų dominikonų – kun. J. Sienkievičiaus (Sienkiewicz) ir kun. I. Niecunskio (Niecunski) – reikalas: „Šie kunigai į Irkutsko guberniją atvyko kaip tremtiniai 1835 m., apgyvendinti nuošaliausiame užkampyje. Gyveno visiškai varge. Tuo metu palūžo daug kunigų, o šiedu, nepaisydami savo nelaimės ir visiškai abejingos atmosferos, išliko nepalieti demoralizacijos. Teisingu ir garbingu elgesiu, dievobaimingu gyvenimu, sunkiu, varginančiu darbu išsikovojo padėtį, yra apsupti pagarbos ir meilės. Elgėsi visada pavyzdingai, dievobaimingumas ne tariamas, bet iš sielos ir širdies plaukiantis. Dievo malonė apsaugojo juos nuo moralinio sugedimo ir papiktinančio gyvenimo. Galbūt norėjo parodyti pavyzdžiu kitiems?“ Toliau laiške kun. Švirmickas karštai prašo arkivyskupą suteikti jiems pagalbą ir užtarti valdžios atstovams³⁴. Intervencija pasirodė sėkminga, nes jau 1857 m. abiem buvo leista grįžti į tėvynę ir netgi gražinti kunigų pareigas.

Mažai žinoma apie plačią kun. Švirmicko pusiau legalią ir nelegalią veiklą tarp ištremtųjų kunigų, ypač gyvenusiųjų Usolėje ir Tunkoje. Žinome tai tik iš labai apibendrintų pasakojimų. Usolės druskos kasyklos, kur daugiausia dirbo katorgininkai ir tremtiniai, buvo apie 70 kilometrų nuo Irkutsko. 1865 m. ten buvo apie 250 tremtinių. Kun. Švirmickas turėjo leidimą juos lankyti ir teikti dvasinius patarnavimus. 1866 ir 1967 m. metais Usolėje išbuvo po ištisą savaitę. Gyvenvietėje iš gyvenamojo namo buvo perdirbta maža kopyltėlė, kurią tremtiniai suremontavo ir sutvarkė savo surinktais pinigais. Tiesa, Usolėje buvo ir daugiau kunigų, tačiau kaip

³³ 1931 m. birželio 29 d. laiškas, *Lenkijos Marijonų provincijos archyvas*.

³⁴ GAIO, f. 297, ap. 1, b. 21, l. 10.

katorgininkai jie buvo pašalinti iš kunigystės ir neturėjo teisės teikti dvasinių patarnavimų. Dėmesio verti kun. Švirmicko santykiai su tremtiniu Kalinausku, dabar paskelbtu šventuoju Rapolu. Daug kartų lankydamasis Usoleje, iš pokalbių, susitikimų, išpažinčių gerai pažinojo jaunąjį Kalinauską. Ta pažintis peraugo į draugystę. Kun. Švirmickas atskleidė jo kilnumą, jautrumą ir šventumą. Galima drąsiai teigti, kad siekė jį apsaugoti nuo moraliai sugadinto nusikaltėlių pasaulio ir padėjo jam persikelti į Irkutską, nemokamai leido pas save apsigyventi ir daugiau nei dvejus metus išlaikė, skatindamas jame dvasiškai tobulesnio gyvenimo troškimą. Kalinauskas iki mirties buvo savo globėjui ir dvasiniam vadovui dėkingas – savo atsiminimuose ir laiškuose ne kartą apie tai rašė. Sugrįžęs iš Sibiro rašė: „Ne be gailėsčio teko atsiveikinti su tuo mielu kampeliu klebonijoje, kur teko praleisti paskutinius porą metų. Skausmingiausia buvo visam laikui atsiveikinti su mylimu kunigu Švirmicku, už kurio tėvišką širdį ir vadovavimą esu labai dėkingas“³⁵. 1872 m. rašytame laiške aprašo, koks vaidmuo jo gyvenimo kelyje teko šiam kunigui: „Man perdavė laišką iš Irkutsko garbusis kunigas klebonas Švirmickas. Labai vertinu šio dievobaimingo kunigo draugystę, su dideliu malonumu skaičiau tuos paprastumo ir draugystės Kristuje kupinus žodžius, kuriuos man siuntė. Po amžiną atilsį kunigo Felicjano jam labiausiai esu dėkingas už mano dvasios uolumo ir religinės praktikos stiprinimą“³⁶.

Kunigas Švirmickas labai sielojosi dėl Sibiro tremtinių skaudulių ir buvo kupinas užuojautos dėl žmonių nelaimių. Bet tai nebuvo tik žodžiai. Pasak Dybovskio, jo rankos pilnos gerų darbų. Apie jo gerumą ir artimo meilę daug prirašyta, bet drąsiai galima teigti, kad didžiausias jo rūpestis buvo vaikų likimai – Sibiro našlaičių ir vargšų, apleistų tremtinių vaikų. Jo laiškuose ir raštuose yra daug užuominų apie tragišką jų situaciją, karštų maldavimų tautiečių užuojautos ir finansinės pagalbos. Kaip stipriai ir giliai širdyje išgyveno tą problemą, rodo ir tai, kad savo „Kelionės po Sibirą dienoraštį“ baigia karšta pagalbos našlaičiams malda: „O brangiausias Išganytojau, Tu mylėjai vaikus ir leisdavai jiems prie savęs artintis. Tu mums liepei būti tokiems nekaltiems ir paprastiesiems kaip jie, ir tik su ta sąlyga pažadėjai savo Karalystę, įkvėpk savo tikinčiųjų širdyse aktyvią jų atjautą, kuri leistų Tavo šventas tiesas skleisti apleistiems mano para-

³⁵ R. Kalinowski, *Wspomnienia ...*, p. 125.

³⁶ Św. Rafał Kalinowski, *Kartki z księgi mojego życia*, Kraków, 2007, p. 142.

pijos vaikams. Skaudžiausia ir sielai liūdniausia, kai beveik visiškai nėra religinio auklėjimo vaikų, gimstančių iš tokių tėvų. Vargšės tos būtybės auklėjamos, gyvena arba greičiau vegetuoja visiškai nežinodamos pagrindinių tikėjimo tiesų ir moralės normų. Kad būtų užkirstas kelias blogiui, pašalinti netinkami pavyzdžiai iš jautrių vaikelių širdžių ir jie išugdyti vertingais visuomenės nariais, geriausias ir sėkmingiausias būdas būtų mokyklos arba bent prieglaudos įsteigimas katalikų vaikams prie Irkutsko katalikų bažnyčios³⁷.

Pagal kuklias finansines išgales jau antraisiais savo klebonavimo metais klebonijoje priglaudė būrelį našlaičiais likusių vaikų, o vėliau savo lėšomis keliolikai jų įsteigė parapinę mokyklą, kurioje pats buvo mokytojas, auklėtojas, mylintis tėvu. Mokyklą išlaikyti ir tvarkyti jam padėjo kiti tremtiniai. Kalinauskas apie tai rašė: „Yra čia keletas vaikų, tiesa, siaubingai detonuojančių giedant, bet gerų ir dievobaimingų, daugiausia našlaičių, kuriems pats Dievas yra ir tėvas, ir motina. Ištraukti iš varganos aplinkos ir sugedimo (nors šių vaikų blogi įpročiai sunkiai įmanoma išrauti), man jie dvelkia jų nelaimės žavesiu ir tuo nekaltumu, kuris vaikus daro mielus Dievui ir žmonėms“³⁸. Sunkų jo darbą su našlaičiais daugelis tremtinių pripažino ir reiškė pritarimą įvairiose korespondencijose bei laikraščiuose. Su nuostaba kun. Švirmicko darbą vertino tremtinys Feliksas Zienkiewiczus (Zienkiewicz), savo seseriai rašęs, kad Sibire esąs toks kunigas, kuris, atrodo, jau užmirštiems sibiriečiams daro aplinkinį pasaulį gražesnį, lengviau pakeliamą ir artimesnį, stengdamasis pasiekti ir aplankyti kiekvieną tremtinį su drąsinamu ir viltingu žodžiu. „Šis garbingas kunigėlis paprastai iš tokios kelionės grįžta su keliolika pakely paimtų našlaičių, kuriuos paskui ugdo ir kiek gali padeda įsitvirtinti. Su mergaitėmis jam, tiesa, nesiseka, todėl atsisakė pats vadovauti jų auklėjimui, tačiau keletą berniukų turi ir dabar – įkurdino juos pas įvairius amatininkus“³⁹. Koks svarbus jam buvo taip surinktų našlaičių likimas, rodo jo laikysena po baisaus gaisro Irkutske 1879 m. birželio 22–24 d., kai sudegė pusė gražiausios ir turtingiausios miesto dalies, taip pat bažnyčia su klebonija. Maisto ir darbo jėgos kainos išaugo dvigubai, o nuomojamų patalpų – penkiagubai. Kunigas Švirmickas didžiulėmis pastangomis išnuomojo „vargingą namelį“, kur įrengė

³⁷ K. Szwerwicki, Wyjątki z dziennika podróży ...(zakończenie).

³⁸ Św. Rafał Kalinowski, *Kartki z księgi mojego życia*, p. 129.

³⁹ *Ossolineum*, rkps 13323/II.

koplyčią, butą bažnyčios tarnautojams ir sau. Nepaisydamas didžiulių sunkumų, susijusių su butais, pasiėmė visus prieglaudos vaikus, o kelis jų apgyvendino savo kambarėlyje⁴⁰.

Tremtinių dvasiniam labai prie Irkutsko bažnyčios veikė papartinė biblioteka. 1855 m. joje buvo 655 knygos ir ji buvo prieinama visiems tremtiniam. Kunigo Švirmicko dėka Irkutsko bažnyčia lenkams buvo ne tik religinio gyvenimo centras, bet taip pat tautinio, patriotinio, nes palaikė ryšius su tėvyne per atitinkamai parinktą religinę-patriotinę literatūrą, taip pat įvairią profesinio turinio lektūrą kitomis kalbomis, mat Irkutske būrėsi „lenkų inteligentijos žiedas“. Knygų rinkinys 6-ajame dešimtmetyje siekė apie 3 tūkst. Iš lenkiškų leidinių kun. Švirmickas užsakydavo: „Biblioteka Warszawska“, „Pamiętnik Religijno-Moralny“, „Tekka Wileńska“, „Słowo“, „Przegląd Katolicki“, „Tygodnik Ilustrowany“, „Kurier Warszawski“, nereguliariai taip pat ir kitus periodinius leidinius. Šis sąrašas atrodo įspūdingai, juolab turint omenyje atstumą, sunkumus ir išlaidas, susijusias su pašto siuntimu į Sibirą. Kunigas Švirmickas įdėjo daug triūso, palaikydamas dvasią, stiprindamas širdis ir organizuodamas neretai sutrikusių, puolusių į depresiją, vargingų tremtinių susitikimus prie Irkutsko bažnyčios. Per didįjį gaisrą biblioteka, deja, sudegė. Gaisras Irkutske virto tikra tragedija. Kunigas Švirmickas rašė graudingus laiškus tautiečiams, siuntinėjo juos į daugelio laikraščių redakcijas, tačiau neturėjo vilties pastatyti naują šventovę⁴¹. Žinojo, kaip sunkiai vyko šventovių statybos Rusijos imperijos miestuose. Tačiau dėl kun. Švirmicko turėto autoriteto aukos viršijo bet kokius lūkesčius. Aukojo net kitų tikėjimų išpažinėjai. Nauja neogotinė bažnyčia, viena gražiausių Rusijos imperijoje, iškilo per 4 metus. Pastatyta ji iš suaukotų „Irkutsko gyventojų, katalikų ir stačiatikių, politinių tremtinių ir smulkių pirklių lėšų, paprastų Sibiro darbininkų rankomis“. Prie bažnyčios rengtos charitatyvinės akcijos. Čia būdavo sušelpiami politiniai tremtiniai, pabėgėliai. Daug būdavo išleidžiama pagalbai vargšams, daugiavaikėms šeimoms: lenkams, latviams, lietuviams, baltarusiams, estams.

⁴⁰ Laiškas J. Kraševskiui, BJ, rkps 6536/IV; laiškas M. Dubieckiui, *ibid.*, rkps 11/67.

⁴¹ *Ibid.*; ugningą pagalbos prašymą atstatyti šventovę kun. Švirmickas išsiuntinėjo daugeliui įtakingų asmenų krašte ir emigracijoje. Prašymas paremti buvo taip pat išspausdintas: *Przegląd Katolicki* 1879, Nr 35, p. 561–562. Šventovės statybos istoriją ir jos reikšmę aprašė Irkutsko universiteto profesorius Semionas Kovalis „Vostočno-Sibirskaja pravda“, 1968 05 31.

Kunigas Švirmickas kaip ganytojas Sibire išgyveno taip pat liūdnas akimirkas, kai turėjo dalyvauti tragiško Užbaikalės sukilimo 1866 m. keturių vadų egzekucijoje. Pasak tų įvykių liudytojo, „Egzekucijos vietoje kun. Švirmickas jau laukė. Senelis buvo išblyškęs ir drebėjo“⁴². Buvo taip pat liudytojas kankinystės jauno sukilėlio Ignoto Eichmillerio (Eichmiller), kuris, gindamas savo orumą, trenkė antausį generalgubernatoriui Semielnikovui.

Išvargintas kelionių, alinančio darbo, pašlijusios sveikatos, kun. Švirmickas prašėsi atleidžiamas iš einamų pareigų. 1855 m. liepos 14 d. arkivyskupas patenkino jo prašymą. Kadangi jo įpėdinis neatvyko, kunigas, prašomas tikinčiųjų, įpareigotas savo misijos jų atžvilgiu, savo prašymą atšaukė. 1886 m. kovo 22 d. metropolitas gražino jį į ankstesnes pareigas⁴³. 1887 m. kunigas Švirmickas šventė savo 50-ties metų kunigystės jubiliejų. Ta proga ypatinga Sibiro kunigų dovana buvo erškėčiais vainikuota taurė⁴⁴. Popiežius Leonas XIII ta proga atsiuntė jam auksinę taurę ir mišiola aukso apkaustais. Drauge atsiųstame laiške pavadino jį „katalikų misisionierių pasididžiavimu, marijonų papuošalu ir popiežiaus širdies džiaugsmu“. Kun. Švirmickas nustebeš rašė kunigams rezurekcionistams į Romą (sukilimo metais susibičiuliavo su Jeronimu Kaisievičiumi (Kaysiewicz): „koku būdu aš, vargšas kunigėlis, galiu būti pas jus žinomas“⁴⁵.

Kun. Švirmicko įtaka tremtinių aplinkoje buvo stipri dėl to, kad pašaukimą ir kunigo misiją visada patvirtindavo savo gyvenimo pavyzdžiu, jausdamas savo žmogiškosios būties ir kunigystės netobulumą. Mirė 1894 m. lapkričio 31 d. nuo žaizdų, padarytų nežinomų nusikaltėlių. Palaidotas gruodžio 3 dieną⁴⁶. Gyvenimo auką užantspaudavo ištikimybės

⁴² *Pamiętnik Kijowski*, t. III, Londyn, 1966, p. 167.

⁴³ Kun. Švirmicko asmens anketa, *GAIO*, f. 297, ap. 1, b. 109.

⁴⁴ Žr.: P. Burdziej, „Ksiadz Krzysztof Szwerwicki, duszpasterz Sybiru“, *Przegląd Powszechny*, 1987, Nr. 1, p. 83. Ne viename XX a. rašytame darbe minima popiežiaus Leono XII ir sibiriečių dovana, tačiau XIX a. šaltiniuose apie tai nėra jokių užuominų.

⁴⁵ *Kraj*, 1895, Nr. 4, p. 29. Tai yra seniausia informacija apie dovana ir laišką, kurią vėliau kartojo apie kunigą Švirmicką rašiusieji. Žr.: Burdziej, *Ks. Szwerwicki...*, p. 83; Totoraitis, *Marianie...*, p. 37–38; W. Śliwowska ir kiti. Nepavyko rasti šio fakto patvirtinimo archyvuose XIX a. šaltiniuose.

⁴⁶ *GAIO*, F. 297, ap. 1, b. 129. Pateikti duomenys apie laidotuves, šv. Mišias ir kt. Žr.: *Kraj*, 1895, Nr. 4, p. 26.

kunigo ir vienuolio pašaukimui liudijimu. Į amžinybę išėjo žmogus, kuris tarnavo ir miręs pasauliui. Kaip apibendrina B. Burdziej: „netekome žmogaus, kuris nežmoniškame tremties pasaulyje buvo meilės apaštalas“. Irkutsko laikraštis išspausdino apie jį šiltus atsiminimus: „Buvo girdėti ne viena ištikimų katalikų ir stačiatikių dejonė, kai į šaltą Sibiro žemę buvo laidojamas paprastas baltas karstas su garbingu vieno didžiausių XIX a. lenkų kunigų kūnu. Ramybė Tavo pelenams, garbingas gerasis žmogau. Ramybė Tau, kuris niekuomet neatsakei pagalbos nė vienai iš savo dvasinių avelių. Ramybė Tau ir tebūnie lengva Tau rūsti ir šalta tolimo Sibiro pakraščio žemė, priglaudusi paprastą Tavo karstą“⁴⁷.

Iš lenkų k. vertė Aldona Prašmantaitė

REVEREND KRISTUPAS ŠVIRMICKAS – THE SPIRITUAL COUNSELOR OF SIBERIAN DEPORTEES

Rev. Jan Kosmowski, MIC

Summary

Kristupas Marija Švirmickas (1814-1894) was born in an impoverished boyar family in Varnupiai in the eastern part of the former Commonwealth of Both Nations. He participated in the 1830–1831 uprising and was injured two times. The period of hiding in the estates of local boyars was a time for personal retreat and spiritual growth. After recuperating, he decided to continue to serve his homeland and landsmen, but as a priest of the Marian Fathers. Ordained a priest in 1837, he entered a whirlpool of difficult tasks. He helped Rev. J. Falkowski to lead the first School for the Deaf in the Kingdom of Poland in Warsaw, and founded a similar school in Marijampolė in 1841. Seeing the increased Russification of the nation, he became engaged in conspiratorial national liberating activities. He was arrested in 1846 and deported to Siberia. His term of deportation ended in 1855, but heeding the plea of other deportees he decided to remain to serve them. During the 48 years spent in Siberia he worked in all possible areas to ease the hard plight of the deportees. Also appointed as the chaplain of the army in Siberia he visited all the places where any Catholics lived. Using his own funds, he created in Siberia a nursery for orphans and a parish school. “Strengthening hearts and souls” he established a library. He assisted the disabled clergy and lay deportees both spiritu-

⁴⁷ „Vostočnoje Obozrienie“ Nr. 144, 1894 metų gruodžio 9/21.

ally and financially. After a fire in Irkutsk in which the church and pastor's house were burned down, in an unbelievably brief time he realized his plan to build a new church, one of the most beautiful churches in Siberia. He was murdered during a robbery by unknown criminals on November 30, 1894. In the ecumenical funeral in which Catholics and Orthodox, Chinese and Buriats participated, he was sincerely mourned because "our pastor died". A man, "who was an apostle of love in the inhuman land of deportation", passed into eternity.